

Kerék-Bárczy Szabolcs: Nem repült el a gyors idő*

- *Édes fiam, már vártam a hívásodat!* – Ezek voltak Nemeskürty István első szavai hozzám, amikor ismeretlenként felhívtam a Miniszterelnöki Hivatalból valamikor 1994 tavaszán. Az akkori helyzetből fakadó lelkesedéstől vezérelve akartunk létrehozni egy fiatalokból álló teadélután, valamiféle polgári klubot, s Tanár Urat kértem fel szellemi atyamesterünknek, vagy ahogy ő mondta, Akelának. Bevallom, meglepett közvetlensége; közéletünkre a gyanakvások és indulatok a jellemzőek, így sajátosan a szelíd hangra és biztatásra kapta fel az ember a fejét.

Természetesen korábban már ismertem Tanár Úr írásait: családi könyvtárunkban megtalálhatóak művei, amelyek olvasmányos – így annak idején iskolásként számomra is érthető – módon foglalkoznak történelmünk megannyi kérdésével. „Úgy gondoltam, ifjúvá cseperedve, hogy az irdatlan mennyiségű regényhalmaz tömegéből csak olyan műfaj emelkedhet ki, amilyent még nem művelnek, vagy elvétele művelnek. Ilyen pedig a történelmet olvasmányosan, művészi szándékú prózában előadott, elmesélt történet, vagy ahhoz fűződő tanulmány.” Különösen az foglalkoztatta az író, hogy „a.) milyen és hányféle kínálkozó döntési lehetőség közül választotta valaki (államférfi vagy maga a nemzet) éppen azt, amit?, b.) ugyanakkor, amikor valami történt, mi történt másutt? Vannak-e országoktól független, közös indíttatású cselekvések és ha igen, melyek azok?” (*Elrepült a gyors idő*)

Könyveit, tanulmányait olvasva az az érzése az embernek, hogy beszélget a szerzővel. Az általa választott műfaj tehát a legközelebb képes hozni az író olvasójához, így még a legszárazabb tények és adatok bemutatása is közérthetővé válik és többlettartalmat kap: a töprengő, érzéseit a tényekből levezető szerzővel azonosulni tudunk, mert személyesen osztja meg legbensőbb gondolatait velünk, így válik az ő gondolatmenete sajátunkká. Nemcsak azért válik értékké a szelíd hangon, de határozottan megfogalmazott vélemény, mert olyan dolgokról is írt, amelyek tabunak számítottak egykor, s mely sorsfordító események körül még ma is sok a vita (*ld.: Requiem egy hadseregért*), hanem azért is, mert olyan értékeket közvetít, amelyeket évtizedeken át üldöztek, meggyaláztak. „Itt vannak aztán az orvosok, gyógyszerészek, bírák, ügyvédek, tanárok, hírlapírók, katonák. A cs. és kir. hadsereg parancsnoki karának túlnyomó többsége polgári származású volt. Előmenetelre az érdem, szakismeret jogosított. Ez a szám szerint jelentős tömeg kiváló szakmai színvonalat képviselt; képes volt egy birodalmat eredményesen működtetni (*A bibliai örökség*). Ezek tehát azok a polgári gyökerek, amelyek nagyon jelentősen hozzájárultak Magyarország monarchiabeli, majd két világháború közötti fejlődéséhez, s amelyeket megtagadtak, főgonosznak, dekadensnek állítottak be a kommunista rezsim idején. A második világháború többé-kevésbé az egész világon fordulópontot jelentett társadalmi értelemben is, ám ez a változás a nem kommunista országokban nem jelentett törést. Így a nyugati demokráciák ma szervesen épülnek mindazon értékekre, amelyeket létrehoztak évszázadok során, így elkerülnek az újrakezdésből adódó vitákat, gyűlölködést.

Nemeskürty István kapcsolatot keres különböző korok különféle döntési helyzetei között, a maga teljességében igyekszik megérteni és megértetni a súlyos döntések mögötti emberi dilemmákat, így ítéletalkotásában mindig középen marad. Miközben tehát segít eligazodni a

---

*Megjelent: Nemeskürty István köszöntése—Hommage à Tanár Úr című könyvben (Szabad Tér Kiadó, 2000)

múlt eseményei között, aközben a kortárs bölcsességével fordul a rendszerváltozás korának társadalmá felé is. Ez az egyensúlyt kereső, ám a keresztény ember számára erkölcsi megalkuvásoktól mentes látásmód számomra példakép: egyszerre szól nagyszüleim, szüleim nyelvén és ad fogódzót a jövőre vonatkozó kérdések megválaszolásához. Ez, a mai döntésekhez is támpontot adó gondolatvilág az, amely a jövő kihívásaira is választ ad, s ma erre van a legnagyobb szükségünk.

Hogy mennyire a jövő embere a Tanár úr, azt az is bizonyítja, hogy ő a *Tanár úr*. Tanárrá, mesterré nem lehet csak úgy válni: fiatalkortól kell úgy élni, úgy fordulni embertársainkhoz, hogy majd mesterükké tudjunk válni. Tanár úrrá nem lehet senkit kinevezni—a jövő generációja nevez majd így, ha megszolgáljuk ezt a kitüntető címet. Századunkban a tudós miniszter, Klebelsberg Kunó emelte a tanítókat és a tanárokat a közszolgálat legmagasabb szintjeire. Világosan felismerte ugyanis, hogy az ember személyiségének fejlődése kisiskolás korban formálódik közel véglegessé, melyen magasabb iskolák már nemigen tudnak változtatni. Ezért a nevelést (tehát nem pusztán oktatást) a kisiskolásoknál kell a leggondosabban megtervezni és biztosítani, amelyhez nagyszámú, jól képzett, a világot ismerő tanítókra és tanárookra van szükség. A tudást, az első komoly társadalmi benyomásokat biztosító alapiskolának ezért a diák erkölcsi nevelésére is nagy gondot kell fordítania. Klebelsberg éppen ezért helyezett egyenlő hangsúlyt a tanárok oktató és nevelő feladatára. A tanár ezáltal általában tudást, műveltséget, távlatos látásmódot és erkölcsi iránymutatást egyaránt jelentő fogalom, illetve ezen fogalmat megtestesítő személy. A tanárból pedig akkor válik mester, ha diákjainak tudásbeli és erkölcsi fejlődését nyomon követi, mellette áll tanítványának akkor is, ha már nem oktatja.

Személyes találkozásaink, bensőséges beszélgetéseink során meggyőződhettem arról, hogy Tanár úr ugyanúgy gondolkodik, él a hétköznapokban is, mint amilyen kép bennem róla kialakult műveit olvasván. A magyar nyelv nemzetmegtartó ereje, a történelmi sorsfordulókat jelentő események vagy napjaink társadalmi-politikai jelenségei, az okok és lehetőségek taglalása a témái ezeknek a beszélgetéseknek. S mindez olyan hallatlan belső derűvel és humorral, amilyent csak egy sokat tapasztalt és bölcs ember engedhet meg magának, akinél a tudás hittel, az élet egyetemleges mivoltának tudatával párosul. A legelső perctől kezdve atyai szeretetet és barátságot éreztem a részéről, s ez találkozott az én érzéseimmel is.

Az életkor egy állapot, önmagában valamilyen idősnek lenni tehát nem minőségjelző vagy erény kérdése; az azonban, hogy idős korban is tudjuk követni és készek legyünk befogadni a korszellemet, s árnyalt bírálatokat legyünk képesek megfogalmazni, ahhoz a tanult tudás mellett nyilván szükséges a fiatalok társasága és lendülete, s az erre való nyitottság szándéka. És nélkülözhetetlen még valaki: a társ, Harriet asszony, aki az egzisztenciális bizonytalanságban is tudott biztonságot teremteni, az alkotáshoz elengedhetetlen háttérrel, aki méltó szellemi társként áll Nemeskürty István mellett.

Tanár úrnak már most is teljes életműve van, amelyet azonban jelenlegi megbízatásai tesznek még teljesebbé. Az életrajzban felsorolt társadalmi funkciók mögött azonban számomra az igazi érték a gyakran belém is erőt sugárzó ember megtisztelő barátsága. Köszöntöm a 75 éves Nemeskürty Istvánt!